
Inventarisatie Naoorlogse Wandkunst Amsterdam

In de afgelopen twee jaar is Amsterdamse monumentale wandkunst uit de wederopbouwperiode (1945-1975), op verzoek van de Gemeenteraad, geïnventariseerd en beoordeeld.

De inventarisatie is opgesteld door kunsthistorica Yteke Spoelstra, in samenwerking met Norman Vervat, Erfgoedvereniging Bond Heemschut. De Klankbordgroep bestond uit Frans van Burkom, kunsthistoricus, Simone Vermaat, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en Martijn Sandberg, kunstenaar.

Op donderdag 6 december 2018 organiseerde de gemeente Amsterdam een symposium over de inventarisatie en het onderzoek. In dit symposium werd door een aantal sprekers, waaronder Martijn Sandberg, de naoorlogse monumentale wandkunst vanuit verschillende invalshoeken belicht.

Niks aan de Wand? Niks aan de Hand!

Martijn Sandberg gaf op het symposium een lezing, waarvan de titel luidt: 'Niks aan de Wand? Niks aan de Hand!' In zijn pleidooi voor een 'Dienst der Publieke Werken' - dienstbaar aan de publieke kunst -, sprak Martijn Sandberg over het baksteenrelief van Aart Roos aan de Zeeburgerdijk, een aan het oog onttrokken gevelkunstwerk van Johan Haanstra, het hekwerk van Peter Struycken bij De Nederlandsche Bank, de kunstwerken in de metrostations en metrobuizen van de Oostlijn, en een geruisloos verdwenen wandkunstwerk van Hans Koetsier in Amsterdam-Noord.

Een Hans Koetsier Was Hier

"Op de kopse gevel van een flatgebouw in Amsterdam-Noord, Amerbos, maakte beeldend kunstenaar Hans Koetsier in 1977 een schildering. In de wolkvormige figuratie is de hoofdletter 'Y' te herkennen als verwijzing naar het dichtbijgelegen IJ.

Toen ik vorig jaar het werk voor het eerst wilde gaan bekijken op locatie, bleek het er niet meer te zijn en 'geruisloos' van de flatgevel verdwenen. Dan vraag ik me hardop af, hoe kan dat? Waarom is het weg? Wie of welke instantie bekommerde zich om het kunstwerk? 'Een Hans Koetsier Was Hier'. Is het een idee om het gesloopte kunstwerk van Hans Koetsier weer opnieuw te realiseren op de gevel van het flatgebouw? Een 'Dienst der Publieke Werken' zou zich ook kunnen inzetten voor de heruitvoering van verloren wandkunst. 'Uit het zicht' hoeft niet per se te betekenen 'voor altijd'."

Over de inventarisatie van de naoorlogse monumentale wandkunst in Amsterdam is een publicatie verschenen, die werd gepresenteerd op het symposium. De uitgave bevat o.a. een tekstbijdrage van Martijn Sandberg:

Het Handschrift van de Tijd

"Publieke kunstwerken die zijn geïntegreerd in de architectuur zijn dus geen kunstwerken op een sokkel. Ze zijn echt onderdeel van de omgeving. Je kunt er tig keer voorbij lopen en dan ineens ontdek je er weer iets bijzonders in. Het zijn de openbare kunstwerken van de stad Amsterdam.

Bij het beoordelen van de ruim tweehonderd kunstwerken was er natuurlijk heel wat discussie in de klankbordgroep. Neem het baksteenrelief van Aart Roos aan de Zeeburgerdijk. Dat was in eerste instantie niet als 'topwerk' bestempeld. Maar dat is het wel, juist omdat hij geen verf heeft gebruikt maar het licht en het reliëf het werk laat doen. Prachtig toch?

We fungeerden als een soort 'Dienst der Publieke Werken', bewakers van de Muze. Als je iets renoveert of verbouwt, hou dan rekening met het kunstwerk; het is het handschrift van de tijd. Dat moeten eigenaren en aannemers tussen de oren krijgen. En dat lukt ook steeds vaker.

Inspirerend? Zeker. Als kunstenaar kijk ik onvermijdelijk ook door de bril van het werk waaraan ik zelf bezig ben. Daardoor voel je verwantschap en zie je de kwaliteit en het vakmanschap van bijvoorbeeld dat baksteenrelief van Aart Roos extra scherp. En je beseft bovendien dat je in een traditie staat, dat je letterlijk en figuurlijk ergens op voortbouwt. Het kunstwerk niet als speldenknop of als puist op de architectuur, maar als constitutioneel onderdeel ervan."

Project: Naoorlogse Wandkunst Amsterdam

Inventarisatie: Yteke Spoelstra, Norman Vervat

Klankbordgroep: Frans van Burkom, Martijn Sandberg, Simone Vermaat

Research periode: 2017-2018

Uitgave: Gemeente Amsterdam, BMA Bureau Monumenten en Archeologie

Zie ook, website Martijn Sandberg, 'blog':

Tekst: 'Slopersbal en Slag bij Waterloo', Kunstwerken Metro Oostlijn, 29 juni 2011

Tekst: 'In Plaats van 'DNB Weg Ermee', Hekwerk Peter Struycken, 9 juni 2015